

Лісняк Антон Ігорович,
аспірант кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ПЕРВИННОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Початок кримінального провадження будь-якої категорії потребує ретельного дослідження усіх можливих обставин. Розслідування масових заворушень не є виключенням, адже в ході аналізу первинної інформації слідчий повинен вирішити головне питання: яке кримінальне правопорушення вчинено. У той же час, досліджуване кримінальне правопорушення характеризується тяжкістю в кваліфікації, адже має ряд схожих ознак з іншими діяннями, зокрема, з хуліганством.

Доречною в цьому розрізі є думка О. П. Кузьменка, який акцентує увагу на тому, що виконання завдань кримінального провадження, зокрема зазначених у ст. 2 КПК України у частині забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до кримінальної відповідальності в міру своєї вини, залежить від своєчасності початку досудового розслідування, ефективності першочергових слідчих (розшукових) дій, у тому числі й проведених працівниками СОГ на місці події. У зв'язку з цим у криміналістичній літературі неодноразово наголошується на великому практичному значенні дослідження та розробки проблематики саме початкового етапу розслідування різних видів злочинів [2, с. 66].

Ми не можемо повністю підтримати позицію П.В. Шалдирвана, який вказує, що масові заворушення, як правило, є достатньо очевидними злочинами. Автор, з огляду на діючий на той час КПК, зазначав, що кримінальні справи порушуються безпосередньо після отримання інформації про факти погромів, підпалів, спричинення тілесних ушкоджень, надання опору представникам влади та інших злочинних дій – без проведення попередньої (дослідчої) детальної перевірки. Але у зв'язку із очевидністю злочину, одним із найпоширеніших приводів до порушення кримінального провадження даної категорії є безпосереднє виявлення слідчим або прокурором ознак злочину. Після отримання відповідної інформації або під час огляду місця події, тобто в процесі здійснення своїх повноважень слідчим або прокурором, вони самі безпосередньо виявляють злочин. При цьому будь-яких інших перевірочних заходів для ухвалення рішення про порушення кримінального провадження, окрім огляду місця події, не потрібно. Лише у разі, коли заворушення можуть продовжуватися протягом двох-трьох днів, огляд місця події (у населеному пункті, де діє кримінальний назовп), зрозуміло, проводиться, як правило, лише після закінчення заворушень [5, с. 75-76]. У той же час, для внесення відомостей в ЄРДР необхідно зібрати достатню кількість інформації.

Тому ми підтримуємо позицію М. М. Єфімова, який наголошує на

наступних аспектах. Так, автор відмічає, що коли надійшло повідомлення про групові дії натовпу, які вже закінчилися, але не відомо чи це групове хуліганство чи масові заворушення, слід перевірити, чи є інформація про пошкодження або знищення майна, погроми. Також необхідно зрозуміти, чи є постраждалі – випадкові особи та працівники правоохоронних органів. Обов'язково з'ясовуються дані про конкретних організаторів та активних учасників подій (затриманих за скоєння адміністративних правопорушень або за підозрою в участі у заворушеннях немає). Зазначена ситуація характерна для масових заворушень – хуліганських дій молоді, які виникають ситуативно і продовжуються недовгий час, після чого натовп розпадається без особливого силового впливу на нього з боку правоохоронних органів [1, с. 43].

В розрізі цього необхідно відмітити, що ми поділяємо позицію К. Ю Назаренко, відповідно до якої аналіз і оцінка слідчої ситуації мають істотне значення, тому що дозволяють: зорієнтуватися у всьому різноманітті фактів і явищ, які відносяться до особи злочинця на даний момент розслідування; усвідомити наукові знання (рекомендації криміналістики) щодо типових матеріальних джерел (слідів), у яких відбувається подія злочину; опанувати методики та практики пошуку таких джерел, отримати від них належну інформацію, її фіксація та подальше збереження; виконувати практичну роботу з цими джерелами інформації; співставляти отриману інформацію з даними оперативних і криміналістичних обліків; висунути відповідні версії про місцезнаходження і сліди, що містять інформацію про властивості особи злочинця; визначити найбільш доцільні тактичні прийоми, рекомендації, комбінації зі збирання слідів і встановлення злочинця; вибрати найбільш ефективні техніко-криміналістичні засоби і методи для цих цілей; вибрати найбільш ефективні форми використання спеціальних знань і взаємодії з органами дізнання з метою одержання криміналістично значущої інформації про особу злочинця; вивести з версій слідства; спланувати початковий етап розслідування [3, с. 82].

З огляду на позицію В. В. Тищенка, зазначимо перелік завдань початкового етапу розслідування масових заходів:

1. Виявлення і фіксація доказової інформації щодо кримінального правопорушення, яке розслідується по «гарячих слідах».

2. Вжиття заходів для запобігання втраті доказової інформації, що міститься в слідах, документах, інших об'єктах, її своєчасне виявлення та фіксація.

3. З'ясування й оцінка сформованої після порушення кримінального провадження слідчої ситуації.

4. Виявлення джерел доказової інформації про розслідуване кримінальне правопорушення.

5. Визначення напряму подальшого розслідування та розробка плану розслідування.

6. Обрання форми і методів взаємодії з органами і службами, що здійснюють оперативно-розшукову роботу.

7. Пошук і одержання інформації про механізм і обстановку вчиненого кримінального правопорушення.

8. Збирання та вивчення відомостей про особистість потерпілого.

9. Пошук, одержання й аналіз інформації про осіб, що вчинили кримінальне правопорушення, їх розшук та затримання [4, с. 137].

Підводячи підсумок зазначимо, що розслідування масових заворушень пов'язане з зібранням великої кількості доказової інформації, що може бути вилучена під час ефективного проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

В ході аналізу первинної інформації слідчий повинен вирішити головне питання: яке кримінальне правопорушення вчинено. У той же час, досліджуване кримінально каране діяння характеризується тяжкістю в кваліфікації, адже має ряд схожих ознак з іншими діяннями, зокрема, з хуліганством.

Бібліографічні посилання

1. Єфімов М.М. Розслідування злочинів проти громадського порядку та моральності : навч. посібник. 2-е вид., доп. і перероб. / Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 188 с.

2. Кузьменко О.П. Початковий етап розслідування масових заворушень. Дис. на здоб. наук. ст. к.ю.н. Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Київ, 2017. 225 с.

3. Назаренко К.Ю. Розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом : дис. на здоб. наук. ступ. к.ю.н. (спец. 12.00.09) / Назаренко Катерина Юріївна. Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2016. 218 с.

4. Тіщенко В.В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів : монографія / Одеса : Фенікс, 2007. 260 с.

5. Шалдирван П.В. Методика розслідування масових заворушень / Дисер. на здоб. наук. ступ. к.ю.н. (спец. 12.00.09) Академія адвокатури України. Київ. 2005. 210 с.

Вікторія Володимирівна ЗАРУБЕЙ,

кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

Юлія Юріївна МАРЦЕНЮК,

курсант Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ СЛІДЧИХ РОЗШУКОВИХ ДІЙ ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ РОЗШУКОВИХ ДІЙ ОПЕРАТИВНИМИ ПРАЦІВНИКАМ ЗА ДОРУЧЕННЯМ СЛІДЧОГО

Ефективність досудового розслідування значною мірою залежить від спільною діяльністю органів, що його здійснюють. Передусім це стосується слідчого та оперативних підрозділів, адже при даній взаємодії виникають не лише кримінально-процесуальні правовідносини, а й ділове співробітництво, в